

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СЛУХАЧІВ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

SAFETY OF LIFE ACTIVITIES OF STUDENTS OF QUALIFICATION IMPROVEMENT COURSES IN MODERN CONDITIONS

Протягом останніх двох років в Україні триває повномасштабна війна, яка суттєво впливає на організацію освітнього процесу за сучасних умов та створює нові вимоги стосовно безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу, у тому числі і слухачів курсів підвищення кваліфікації. Враховуючи це, мета дослідження полягала у проведенні детального аналізу усіх аспектів забезпечення безпеки життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації за сучасних умов, у тому числі, враховуючи особливості слухачів таких курсів. На основі наукових джерел, нормативно-правових актів та методичних рекомендацій, які стосуються досліджуваного питання, проведено аналіз основних теоретичних та прикладних аспектів. Спершу розглянуто сутність курсів підвищення кваліфікації. Визначено основні вимоги, які висуваються щодо організації освітнього процесу у межах курсів підвищення кваліфікації, на основі чого встановлено необхідність створення безпечного освітнього середовища. Проведено теоретичний аналіз особливостей безпечного освітнього середовища та його основних складових. Особливу увагу приділено фізично безпечному освітньому середовищу, важливість забезпечення якого стає все більш актуальною під час повномасштабної війни. Розглянуто основні аспекти, на основі яких має забезпечуватись безпека життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації за сучасних умов. Визначено актуальні вимоги, які висуваються до даного питання. Наостанок, виокремлено рекомендації, які спрямовані на вдосконалення безпеки життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації в умовах повномасштабної війни. Отримані результати свідчать про важливість дотримання безпеки життєдіяльності та необхідності її вдосконалення у розрізі останніх подій, що відбуваються в Україні.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, безпечне освітнє середовище, курси підвищення кваліфікації, освітній процес, слухачі курсів.

For the past two years, a full-scale war has been going on in Ukraine, which significantly affects the organization of the educational process under modern conditions and creates new requirements regarding the safety of life of participants in the educational process, including those attending advanced training courses. Taking this into account, the purpose of the study was to conduct a detailed analysis of all aspects of ensuring the life safety of students of advanced training courses under modern conditions, including taking into account the peculiarities of students of such courses. An analysis of the main theoretical and applied aspects was carried out on the basis of scientific sources, normative legal acts and methodical recommendations related to the researched issue. First, the essence of advanced training courses is considered. The basic requirements for the organization of the educational process within advanced training courses have been determined, on the basis of which the need to create a safe educational environment has been established. A theoretical analysis of the features of a safe educational environment and its main components has been carried out. Special attention is paid to a physically safe educational environment, the importance of providing which becomes more and more urgent during a full-scale war. The main aspects on the basis of which the safety of life activities of students of advanced training courses should be ensured under modern conditions have been considered. The actual requirements for this issue have been defined. Finally, recommendations aimed at improving the safety of life activities of trainees of advanced training courses in the conditions of a full-scale war are highlighted. The obtained results indicate the importance of observing the safety of life activities and the need for its improvement in light of recent events taking place in Ukraine.

Key words: life safety, safe educational environment, professional development courses, educational process, course participants.

УДК 614.8.084:378.046.4-057.86
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.20>

Сівак О.А.,

викладач вищої категорії кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та медицини праці Черкаської медичної академії

Козир Ю.А.,

студентка II курсу магістратури медсестринського факультету Черкаської медичної академії

Постановка проблеми. Курси підвищення кваліфікації є одним із основних компонентів професійної підготовки будь-якого спеціаліста. Процес професійної підготовки є безперервним та триває від самого початку здобуття освіти у межах освітнього закладу до припинення професійної кар'єри. Тому важливим є організація курсів підвищення кваліфікації. Такі курси проходять спеціалісти з різних сфер діяльності, у тому числі і медичні працівники, медичні сестри та фельдшери. Завдяки цьому вони мають можливість вдосконалити нові знання та навички, а також і отримати нові, тим самим відповідаючи актуальним на сьогодні вимогам до таких спеціалістів. При цьому, такі курси

можуть проходити працівники як з великих міст, так і з невеликих населених пунктів та районних центрів. Зазвичай місцем їх проведення є саме обласний центр, обладнаний необхідними ресурсами для їх підготовки. З огляду на це, виникає потреба в організації безпеки життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації, що є особливо актуальним за сучасних умов, коли освітній процес здійснюється в умовах постійної небезпеки у зв'язку з повномасштабним вторгненням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні питання безпеки життєдіяльності слухачів підвищення кваліфікації за сучасних умов є недостатньо вивченим. Окремі аспекти цього

питання досліджували деякі українські науковці. Так, В. Покалюк звертався до питань теоретичних засад навчання безпеки життєдіяльності в закладах освіти України [1]. О. Г. Косенчук та О. О. Стягунова вивчали питання безпеки освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану [2]. Крім того, І. П. Гончарова звертала увагу на таке актуальне питання, як кібербезпека, яка є складовою безпеки життєдіяльності закладів освіти [3]. Однак, обране нами питання не є достатньо вивченим, що лише збільшує роль даного дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи те, за яких умов відбуваються курси підвищення кваліфікації для слухачів протягом останніх років, виникає потреба у визначенні основних проблем, які можуть бути небезпечними для слухачів, а також у визначенні основних вимог до безпеки життєдіяльності під час таких курсів. Усі ці питання поки недостатньо відображені в останніх дослідженнях.

Постановка завдання. З огляду на це, у цьому дослідженні буде проведено детальний аналіз усіх аспектів забезпечення безпеки життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації за сучасних умов, у тому числі, враховуючи особливості слухачів таких курсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Курси підвищення кваліфікації є одним із напрямів навчання працівників, які вже працюють у певній професійній сфері. Так, підвищення кваліфікації працівників є професійно-технічним навчанням, яке надає можливість розширити та поглибити попередньо здобуті професійні знання, вміння і навички на рівні вимог, які висуваються до працівника у його професійній сфері. У контексті медичних працівників такі курси є можливістю для них покращити рівень навичок та отримати доступ до актуальних знань. Такі курси є складовою безперервного професійного розвитку, у процесі якого медичні працівники постійно оновлюють знання і навички, ознайомлюються з сучасними протоколами та керівництвами та вчать тому, як саме їх можна застосувати на практиці у сучасних умовах. Крім цього, зазвичай курси підвищення кваліфікації організовуються в спеціальних інститутах післядипломної освіти, які є окремими навчальними закладами або підрозділами вищих навчальних закладів [4; 5].

У межах курсів підвищення кваліфікації організовується освітній процес, а також створюється особливе освітнє середовище, складовими якого є заклад, у межах якого організовуються такі курси, викладачі та працівники, які є слухачами курсів. Враховуючи це, у межах курсів важливо забезпечити створення безпечного освітнього середовища, у межах якого слухачі зможуть навчатись безпечно і для їх фізичного, і для їх ментального

здоров'я. Крім цього, важливо дотримуватись умов безпеки життєдіяльності, які висуваються в цілому до освітнього процесу та закладів освіти, і які в умовах воєнного стану та постійних загроз з боку ворога завжди оновлюються.

Насамперед, звернемо увагу на те, що саме являє собою безпечне освітнє середовище та як воно співвідноситься з дотриманням правил безпеки життєдіяльності. Так, згідно з визначенням, що надає М. В. Курач, безпечне освітнє середовище являє собою такий стан освітнього середовища, що характеризується комфортними взаєминами усіх учасників освітнього процесу і, крім того, характеризується дотриманням усіх норм безпеки для кожного з них, відсутністю проявів насильства та небезпек. Таким чином, безпечне освітнє середовище – це таке освітнє середовище, у якому повністю відсутні фактори небезпеки, загрози та страх, тож за таких умов учень «має відчуття впевненості, почуття довіри до іншої особи або оточуючого середовища» [6].

Основними складовими безпечного освітнього середовища є [7]:

- Фізично безпечне освітнє середовище.
- Здоров'язбережувальна складова освіти.
- Безпечний інформаційно-цифровий освітній простір.

• Психологічна безпека освітнього середовища.

У контексті даного дослідження важливою складовою безпечного освітнього середовища є саме фізичне безпечне освітнє середовище. безпечні та комфортні умови праці і навчання надають можливість створити фізично безпечне освітнє середовище, у якому дотримуються усі вимоги до: санітарної безпеки, протипожежної безпеки, фізичної безпеки учнів та вчителів під час занять, взаємодії з навчальним обладнанням тощо. Сьогодні все більш актуальним є створення такого безпечного освітнього середовища, що передбачає створення безпечного місця для перебування слухачів курсів підвищення кваліфікації та працівників закладу освіти під час повітряних тривог, сповіщення учасників освітнього процесу про сигнал повітряної тривоги, забезпечення вчасної евакуації тощо. Також передбачається належне облаштування навчальних кабінетів та організація безпечного і безперешкодного пересування по школі. Ще однією складовою безпечного освітнього середовища є забезпечення належної екологічної безпеки, що надасть можливість уникнути можливі екологічні небезпеки в освітньому процесі [8; 9].

З огляду на це, зазначимо, що за сучасних умов повномасштабного вторгнення безпека життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації, а саме – медичних працівників, має забезпечуватись на основі наступних аспектів [10]:

- Створення умов для захисту слухачів курсів підвищення кваліфікації під час повітряних тривог:

заклад післядипломної освіти має бути оснащений необхідними захисними спорудами або розміщуватись у безпосередній близькості до таких споруд. В іншому випадку у закладах освіти організація освітнього процесу здійснюється у дистанційному режимі.

- Дотримання стандартних умов, які висуваються до безпеки життєдіяльності у закладі освіти та умов у контексті охорони праці, які закріплені Положенням про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти [11].

- Здійснення психологічного супроводу освітнього процесу у закладі післядипломної освіти, що є особливо важливим саме в умовах повномасштабної війни та є одним із аспектів дотримання безпеки життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Окрім цього, у квітні 2023 року було ухвалено Концепцію безпеки закладів освіти, положення якої поширюються також і на заклади післядипломної освіти. Тому сьогодні створення безпечного освітнього середовища має здійснюватися з метою створення у закладах освіти рівних, належних та безпечних умов здобуття освіти та викладання. Саме це і надає можливість дотримуватись усіх вимог до безпеки життєдіяльності. Зокрема, передбачається організація навчання як в очному, так і в дистанційному режимі. Якщо слухачі курсів підвищення кваліфікації відвідують заняття очно, то заклад освіти або інше приміщення, де проходять заняття, повинен мати спеціальні захисні споруди. Також заклади повинні бути забезпечені спеціальними засобами захисту на випадок виникнення пожежі чи іншої небезпеки, медичними засобами у вигляді аптечок для того, щоб надати домедичну допомогу. Окрім цього, важливо, аби слухачі курсів змогли безперешкодно дістатись до безпечного місця у випадку повітряної тривоги та загрози [12].

Крім того, заклад післядипломної освіти, у межах якого організуються курси підвищення кваліфікації, має розробити оновлені посадові інструкції з питань безпеки життєдіяльності. Слід врахувати, що сьогодні слухачі курсів та викладачі стикаються з новими загрозами, які негативно впливають на їх безпеку життєдіяльності у процесі навчання. Зокрема, як вже було згадано, має бути створено безперешкодний доступ до споруд цивільного захисту, доступ до яких слухачі мають отримати після сигналу повітряної тривоги. Окрім цього, особливо важливо обладнати такі споруди усім необхідним обладнанням для організації освітнього процесу та створення безпечного середовища.

Таким чином, можна визначити основні заходи, які зможуть забезпечити вдосконалення безпеки

життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації в умовах повномасштабної війни:

- Створення безпечного освітнього середовища та дотримання усіх вимог до його основних компонентів.

- Надання доступу до споруд цивільного захисту.

- Вдосконалення та оновлення посадових інструкцій з питань безпеки життєдіяльності відповідно до актуальних наразі вимог.

- Психологічний супровід освітнього процесу з метою усунення негативного впливу психологічних небезпек на слухачів курсів.

- Забезпечення належних умов для трансферу слухачів курсів до закладу післядипломної освіти у разі необхідності.

- Дотримання основних норм безпеки життєдіяльності, зокрема – кібербезпеки – під час організації навчання в дистанційному форматі.

Висновки. Отже, згідно з проведеним аналізом, можемо сказати, що безпека життєдіяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації, а саме – медичних працівників, має бути заснована на принципах безпечного освітнього середовища, у контексті якого дотримуються усі вимоги до безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу. За таких умов передбачається обладнання спеціальних споруд цивільного захисту, у межах яких слухачі будуть перебувати під час повітряних тривог. Крім того, важливим є дотримання стандартних вимог, що висуваються до безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу. Також слід подбати про їх психологічну безпеку, враховуючи те, наскільки актуальними є психологічні загрози, з якими можуть зіткнутись слухачі. Наведено основні рекомендації, які зможуть покращити безпеку життєдіяльності у закладі освіти, де проходять курси підвищення кваліфікації слухачі-медики та представники інших професій. Усе це лише підкреслює те, наскільки важливим в умовах повномасштабної війни є дотримання усіх вимог щодо безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Покалюк В. Теоретичні засади навчання безпеки життєдіяльності в закладах освіти України. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30460/Покалюк.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. Косенчук О. Г., Стягунова О. О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. №1 (105). С. 90–101.

3. Гончарова І. П. Кібербезпека як складова безпеки життєдіяльності закладів освіти. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733621/1/БЖД.pdf>

4. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG080606>

5. БПР: Безперервний професійний розвиток медичних фахівців. URL: <https://zokb.org.ua/bpr-bezperervnij-profesijnij-rozvitok-medichnih-fahivtsiv/?lang=uk>

6. Курач М. В. Безпечне освітнє середовище як умова збереження психічного здоров'я дітей. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/16983/Безпечне%20освітнє%20середовище%20як%20умова%20збереження%20психічного%20здоров'я%20дітей.pdf?sequence=1>

7. Астахова М. Створюємо безпечне освітнє середовище: системний розвиток в умовах змін. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ioNFD1IAAAAJ&citation_for_view=ioNFD1IAAAAJ:kNdYlx-mwKoC

8. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/>

9. Совгіра С. В. Екологічно безпечне освітнє середовище: категоріальна специфіка понять. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3670/1/Sovgira_Uman.pdf

10. Організація безпечного освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану. URL: <https://sqe.gov.ua/organizaciya-bezpechnogo-osvitnogo-s/>

11. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text>

12. Уряд ухвалив концепцію безпеки закладів освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-konceptiyu-bezpeki-zakladiv-osviti>